

Bilim ve Sanat Merkezleri Üzerine Yapılan Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi*

Şahin ORUÇ¹

Sibel ÇAĞIR²

Özet

Her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de üstün yetenekli çocuklar için çeşitli faaliyetler ve uygulamalar yapılmaktadır. Geçmişten günümüze bu konuda çok sayıda çalışma mevcuttur. Özellikle Cumhuriyet döneminde Üstün yeteneklilerle alakalı en dikkate değer çalışma Bilim Sanat Merkezlerinin yani BİLSEM'lerin kurulmasıdır. Türkiye'de hemen hemen her vilayette en az bir adet olmak üzere açılmış olan Bilim Sanat Merkezleri üstün yetenekli öğrencilere hizmet vermektedir. Fakat birçok alan uzmanı tarafından bu kurumların etkililiği ve başarısı tartışılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de BİLSEM'ler üzerine yapılmış olan yüksek lisans ve doktora çalışmaları nitel bir araştırma yöntemi olan doküman incelenme yöntemi ile ele alınmıştır. Ulusal tez merkezinde yer alan BİLSEM'lerle alakalı tüm tezler konu içerik ve yöntem gibi kriterler açısından ele alınarak incelenmiştir. Yapılan inceleme ile BİLSEM'lere yönelik akademik bakış açısı ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna göre 2005-2022 yılları arasında BİLSEM konulu 107 lisansüstü tez incelenmiş. 107 lisansüstü tezin yalnızca 22'si doktora tezi iken 85'i yüksek lisans tezidir. Tez konularının öğrenciler, veliler ve yönetici parametrelerinde mevcut durum tespiti üzerinde şekillendiği görülmüştür. Konunun önemi düşünülerek yeterli sayıda çalışmanın olmadığı pekçok konuda özellikle BİLSEM'leri geliştirmeye yönelik tezlerin yeterince olmadığı görülmüştür. BİLSEM'ler üzerine doktora tez çalışmaları ve genel olarak tez çalışmaları artırılabilir.

Anahtar Kelimeler

BİLSEM

Tez

Tez araştırmaları

Üstün yetenekliler

Bilimsel araştırmalar

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 10.11.2022

Kabul Tarihi: 02.12.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 29.12.2022

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1202074

* Bu çalışma 8-11 Eylül 2022 tarihlerinde düzenlenen İstanbulda International Conference on Innovation in Basic – Higher Education'da sunulan sözlü bildiri den geniletilerek yazılmıştır.

¹ Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, sahinoruc44@hotmail.com ORCID: 0000-0001-8666-3654

² Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, cagirsibel@gmail.com ORCID: 0000-0002-8312-1152

Evaluation of Academic Studies on Science and Art Centers

Abstract

As in every country, various activities and practices are carried out for gifted children in Turkey. There are many studies on this subject from past to present. Especially in the Republican era, the most serious work related to gifted people is the establishment of Science and Art Centers, namely BİLSEM's. Science and Art Centers, which have been opened in almost every province in Turkey, serve gifted students. However, the effectiveness and success of these institutions are discussed by many field experts. In this study, master's and doctoral studies on BİLSEM's in Turkey are discussed with the document analysis method, which is a qualitative research method. All the theses related to BİLSEM's in the national thesis center were examined in terms of criteria such as subject content and method. With the study, the academic perspective towards BİLSEM's was tried to be revealed. Accordingly, 107 postgraduate theses on BİLSEM were examined between the years 2005-2022. While only 22 of the 107 graduate theses are doctoral theses, 85 are master theses. It has been seen that the thesis topics are shaped on the current situation determination in the parameters of students, parents and administrators. Considering the importance of the subject, it has been seen that there are not enough studies on many subjects, especially the theses for developing BİLSEM's. Doctoral thesis studies on BİLSEM's and thesis studies in general can be increased.

Keywords

BİLSEM
Thesis
Thesis Research
Gifted
Scientific research

About Article

Sending Date: 10.11.2022
Acceptance Date: 02.12.2022
Electronic Issue Date: 29.12.2022

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1202074

GİRİŞ

Her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de üstün zekalı/üstün yetenekli çocuklar için çeşitli faaliyetler ve uygulamalar yapılmaktadır. Geçmişten günümüze bu konuda çok sayıda çalışma mevcuttur. Özellikle Cumhuriyet döneminde üstün yeteneklilerle alakalı dikkate değer çalışma Bilim Sanat Merkezlerinin yani BİLSEM'lerin kurulması gerçekleşmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde önemli bir katkı sağlayan BİLSEM'lerin işleyişi, sahip olduğu donanımlar, sunduğu hizmetlere ilişkin çeşitli çalışmalar son yıllarda hızlandırılmıştır. Türkiye'de hemen hemen her vilayette en az bir adet olmak üzere açılmış olan BİLSEM üstün yetenekli öğrencilere hizmet vermektedir. Böylelikle birçok alan uzmanı tarafından bu kurumların etkililiği, içeriği, kapsamı, niteliği, çalışma alanı, kapsamı ve başarısı gibi pek çok açıdan tartışılmakta ve incelenmektedir.

Üstün yeteneklilerin öneminin anlaşıldığı günümüzde bu bireyler üzerine farklı çalışmalar yürüten birçok ülke olduğu gibi Türkiye'de de tarihi süreç içerisinde bu alana yönelimler ve çalışmalar bulunmakta ve devam etmektedir. İlk kez Eflatun tarafından "*Altm Nitelikli Sınıf*" (Enç, 1979, 44) deyimini ile tarifi yapılan üstün yetenekli bireyler üzerine

Amerika, Rusya, İngiltere, İsrail, Güney Kore ve Almanya ülkelerinde üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine oldukça önem veren ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye tarihine bakıldığında Osmanlı Devleti döneminde Enderun Mektepleri'nin üstün yetenekli bireyler için yapılan ilk çalışmalarıdır. Üstün yetenekli bireylerin bugüne dek en iyi değerlendirildiği Osmanlı Devleti döneminde açılmış olan Enderun mektepleridir (Çamdeviren, 2014). Enderun mektepleri özellikle üstün yetenekli bireylere verilen eğitimin ilk kez bir sistem ve plan düzeyinde uygulanması sağlanmıştır (Akkutay, 1984). Günümüze yaklaştıkça 1992 yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından üstün yetenekli öğrenciler için gerçekleştirilen çalışmaların bir sonucu olarak 1995 yılında Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) hayata geçmiştir (Özgüler, 2009). Bu kurumların açılma amaçları, kapsamı ve içeriği Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "*Bilim ve Sanat Merkezleri ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak bir şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olarak ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan kurumlar*" (MEB, Tebliğler Dergisi, 2019) şeklinde ifade edilmiştir. Oruç, Ateş ve Çağır (2019) tarafından Türkiye'de üstün yetenekliler üzerine yapılan tüm uygulama ve programların temel maksadı üstün yetenekli bireylerin üst düzey düşünme becerilerinin gelişimini sağlamak, kendi yeteneklerini keşfetmelerinde bu yeteneklerin gelişiminde destek olmak, bu bireylerin derinlemesine bilgi, beceri ve donanım sahibi bireyler olmalarını gerçekleştirmeyi amaç edindiği vurgulanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) (BİLSEM Yönergesi, 2019)'un özel yetenekli bireyler için yaptığı tanım "*yaşlıtlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren bireyler*" şeklindedir. MEB'in Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı bir kurum olan BİLSEMler'in temel hedefi; özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları özelliklere yönelik uygun eğitim fırsatlarını sağlamak ve bu bireylerde var olan özelliklerin geliştirilerek en üst düzeye çıkarmaktır (MEB, 2018b; Karabulut, 2010). Tanılaması gerçekleştirilen öğrencilerin devam etmekte oldukları normal okulları dışında kalan zamanlarını Bilim ve Sanat Merkezleri'nde etkinlik ve proje temelli eğitimler alarak bu kurumlara devam etmektedirler. Bu süreçte kurumda *Uyum, Destek 1, Destek 2, Bireysel Yetenekleri Farkındalık (BYF), Özel Yetenekleri Geliştirme (ÖYG) ve Proje üretme* program basamaklarından oluşan bir eğitim görmektedirler. Bu eğitimlerin amaçları ise öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarını sağlamak, özel ilgi alanlarını keşfederek geliştirmelerini sağlamaları ve böylelikle proje üretmelerini gerçekleştirmektedir (Yılmaz ve Çaylak, 2009).

Ülkemizdeki üstün yetenekli öğrenciler için yapılan uygulamaların başarı elde etmesi için bu bireylerin tanımlanması ve özelliklerinin ifade edilerek sahip oldukları beceriler üzerine fikir sahibi olunması bu bireylere sağlanacak her türlü eğitim ve uygulamanın da niteliğinin artmasını sağlayacaktır. Üstünlerin sahip olduğu özelliklerine yönelik eğitim ve uygulamalar sağlandığında bu bireylerin önemli işler başarmalarına olanak verirken aksi durumda uygun eğitim alamamaları durumunda ise ciddi problemler doğurabileceği görülmüştür. Üstün, özel yetenekli her bir öğrenciye sağlanan eğitim durumlarının başarılı şekilde sürdürülmesi ve yönetilmesi bu öğrencileri üst düzeye ileri taşıyacak ve bu bireylerden alınabilir en yüksek verimi ortaya çıkaracaktır (Kaya, 2013). Dünyada etkisi olan ve bununla birlikte bir değişime öncülük etmekte olan özel/üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetlerin yapılması ve artırılması ne kadar önemli ise bu alanda yapılmış çalışmaların

bibliyografyasının hazırlamak ve bu çalışmaları değerlendirmek de bir o kadar öneme sahiptir (Kurt, 2022). Bugün sadece örgün olarak devam ettikleri okul süreleri dışında kalan zamanlarda öğrencilerin devam etmekte olduğu BİLSEM' ler örgün öğretim kurumu olmama, program, işleyişi, fiziksel mekân sorunları, belirli bir yönetmelik bulunmaması gibi yaşadığı birçok duruma rağmen BİLSEM'ler üstün yeteneklilerin okulu olarak bu bireylerin eğitimi konusunda hayati önem taşıyan kurumlardır (Ateş, Oruç ve Çağır, 2019). Bu nedenle bu kurumlar üzerine yapılan bilimsel araştırmaların bütüncül olarak incelenmesi de önemlidir.

Amaç ve Önem

Türkiye'de 81 ilde 182 BİLSEM ve 63 bin öğrenci, son 10 yıl dikkate alındığında BİLSEM sayısında olduğu gibi bu kurumlara devam etmekte olan öğrencilerin sayısında da kaydadeğer bir artış görülmektedir. Bilim ve Sanat Merkezleri'nin sayıları geçtiğimiz son 10 yıl içerisinde 3 kat artarken bu kurumların öğrencilerinin sayısı ise 7 kat artmıştır (MEB, 2020). Bu konu ve alanda yapılan bilimsel tezler analiz edilerek söz konusu bu alanın derinliği ve yaygınlığı üzerine bilgiler vermesi ele alınan bu alanın genel görünümünü sunması bakımından önem taşımaktadır (Karadağ, 2009). Bu durumda artan BİLSEM sayıları ve bu üstün yetenekliler üzerine olan eğilimler gibi bir konu üzerine yapılan bilimsel araştırmaların önemi dikkate alındığında bu kurumlar üzerine yapılan akademik çalışmaların incelenmesi önem taşımaktadır.

Bilim ve Sanat Merkezleri konusu akademik çalışmalar içerisinde ele alınan konular arasında olmasıyla birlikte çalışılmaya başlandığı tarihten bu yana parametreleri devam ederek ve değişerek günümüzde de çalışılan konular arasında yerini arttırarak korumakta olduğu söylenebilir. Dinamik bir yapıya sahip olan hem BİLSEM'ler (Bilim ve Sanat Merkezi) hem de hitap ettiği üstün yetenekliler üzerine yapılan akademik çalışmalar birbiriyle ilişkili ve birbirini doğrudan etkileyen insanlığın geleceği için önemli etkiye sahip konulardır. Bu nedenle bu konuda yapılan her çalışma geçmişte de bugün de ve gelecekte de önemini koruyacaktır.

BİLSEM'ler üzerine yapılan çalışmalar üstün yeteneklilerin öneminin daha da çok kavrandığı günümüzde bu kurumlar üzerine araştırmaların yapılması ve incelenmesi de önemli hale gelmiştir. Dönemin şartları, üstün yetenekliler konusunda gerçekleşen gelişmeler BİLSEM kurumlarında da değişiklik ve gelişmeleri beraberinde getirmektedir. Bu nedenle çağın getirileri ve üstünlerin hayatındaki etkisi ve önemi arttıkça bu kurumlarda önemini koruyacak ve arttıracaktır. BİLSEM'lerin de gerçekleşen değişimlerden etkilendiği dikkate alınarak bu kurumlar üzerine her dönem farklı çalışmalara gidildiği görülmüştür. Böylelikle BİLSEM'ler her dönem farklı bir bakış açısı ile bilimsel çalışmalara konu olmuştur.

BİLSEM'ler üzerine bilimsel çalışmalarda eğilim olduğunun görülmesi ve bu konuda akademik durumunu tespit edilmesi isteği ile bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Yıllara göre BİLSEM'lerin bilimsel olarak nasıl ele alındığı, bu konuya bilim insanlarının nasıl bir yaklaşım sergilediği geçmişten bugüne bu konuda gerçekleşen eğilimler ve değişimlerin neler olduğunu tespit etmek amacıyla bu çalışmaya gerek duyulmuştur. Merak edilen bu sorulara bu araştırmada cevap bulunması ve akademik anlamda önemli çalışmalar olan tezlerde bu konuya nasıl ve ne derecede eğilim gösterdiğinin ortaya konması bakımından da oldukça önemlidir. Ayrıca çalışma BİLSEM'ler konusunda yapılan tezleri derleyerek bir araya getiren bir bibliyografya niteliği de taşımaktadır. İlgili alanyazında daha önce doğrudan BİLSEM'ler üzerine yapılan tezlerin incelenmemesinin de alana katkı sağlayacağı

düşünülmektedir. BİLSEM'ler üzerine yapılacak araştırmalarda bu konuda nelerin çalışıldığı nasıl bir akademik yaklaşım olduğunun belirlenmesi de katkı sağlayacak niteliktedir.

BİLSEM'lere yönelik yüksek lisans ve doktora tezlerinin genel bir değerlendirilmesinin yapılarak incelenmesinin alanda yapılacak çalışmalara önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Çalışma hedefleri bakımından önem taşıyan özgün bir çalışma olmasıyla birlikte konu üzerine yapılan ilk çalışma olması açısından da alandaki bu boşluğu dolduracağı ve bu konuda yapılacak çalışmalara yön vereceği için de önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Türkiye'de ilk çalışmaya başlandığı 2005 yılından 2022 yılına kadar BİLSEM'ler üzerine yapılan tezlerin yıllar içerisindeki seyrini ve tezlere konu olma durumunu sayısal anlamda ne kadar çalışıldığı, yüksek lisans tezlerine ve doktora tezlerinde ele alınma durumlarının ne olduğu ve konu anlamında bu çalışmalarda neler üzerinde durulduğunu ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada araştırmacıların niyetini açığa çıkarmaya yardımcı olabilecek yöntem olan (Ruyter ve Schroll, 1998, 9) nitel araştırma yöntemi ile çalışma yürütülmüştür.

Araştırma Deseni

Nitel araştırma yöntemleri, belge içeriklerini tanımlamaya, metinlerde verilen anahtar kelimeleri özetlemeye, içeriğin sunulma süreci ve biçimini incelemeye veya bu içeriğin kavramsallaştırılmasını geliştirmeye çalışır (Drisko ve Maschi, 2015, 85). Türkiye'de BİLSEM'lere ilişkin çalışmaların ortaya çıkarılması ve bu konu üzerine alanyazında keşfe çıkarak detaylı tarama ile ortaya çıkan veriler anlamlandırılıp açıklanmaya çalışılmıştır. Bu tarama için doküman inceleme yönteminden faydalanılmıştır.

Doküman inceleme yöntemi araştırmalarda amaçlanan olgu ve olaylar kapsamında bilgi içeren yazılı dokümanların analizini içermektedir (Çepni, 2010). Doküman inceleme belirli bir zaman çerçevesinde geliştirilen dokümanlar veya araştırılan konu çerçevesinde farklı zaman dilimlerinde üretilmiş dokümanların daha geniş bir zaman diliminde analizini ulaşılabilir kılar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Doküman incelemesi ulaşılabilir yazılı kaynakların veri olarak sistemli şekilde incelenmesi olarak değerlendirilir. Doküman incelemesi ilgili konunun gerekli belgelerinin incelenmesi ve bu belgeler doğrultusunda bir sonuca ulaşılabilmesi için gerekli plan ve programı içermektedir (Karasar, 2007).

Veri Toplama Süreci

Tezlerin tarama sürecinde, tür olarak yüksek lisans tezleri ve doktora tezleri şeklinde, yayınlanan yıla göre, başlıkta Bilim ve Sanat Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezleri, BİLSEM, BİLSEM'ler şeklinde çeşitli açılardan online yayınlanan ve erişime açık olan tüm tezler YÖKTEZ veri tabanından çekilmiştir.

YÖKTEZ veri tabanında yer alan tezler 2022 yılı Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında erişilmiştir. Buna göre tarih kısıtlaması yapılmaksızın BİLSEM konusunda ilk teze karşılaşılan 2005 yılı itibari ile 2005-2022 yılları aralığında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri seçilerek araştırmacının amacı doğrultusunda arama motoruna "BİLSEM, BİLSEM'ler, Bilim ve Sanat Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezleri" yazılarak başlıkta bu ifadelerden en az birinin yer alması kistas alınarak tarama yapılmıştır. Listelenen tezlerin isimlerinde "BİLSEM, BİLSEM'ler, Bilim ve Sanat Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezleri" ifadelerinin doğrudan

yer alıyor olması dikkate alınarak çalışmanın içeriğine dâhil edilmiştir. Bilim ve Sanat Merkezleri üzerine yazılmış akademik çalışmalardan tezlerin nicelik ve nitelik bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla BİLSEM'lerin açıldığı 1995 tarihinden 2022 yılına kadar Bilim ve Sanat Merkezleri ile ilgili yazılmış toplamda 107 yayın (tez) incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Ulusal tez merkezi (YÖKTEZ) veri tabanında 2005-2022 yılları arasında BİLSEM'ler konusundaki yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş ve yapılan tarama sonucu ulaşılan belgeler içerik analizine tabi tutularak detaylı analiz yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda kullanılan nitel içerik analizi, Merriam (2009, 178) göre kategoriler oluşturma, oluşturulan kategorileri/verileri sıralama ve kategorilerin adlandırılması olarak üçe ayrılmaktadır. Bu yöntemde oluşturulan kategoriler ulaşılan verilerin anlamının yorumlamasından oluşan analitik kodlama sürecini kastetmektedir (Merriam, 2009, 178-180). Ulaşılan veriler BİLSEM konusundaki parametrelerinde tespit edilen değişim doğrultusunda kategorilerde verilmiştir. Ulaşılan bu çalışmaların verileri, nitel olarak konularına göre kategorize edilirken yapılan inceleme ile BİLSEM'lere yönelik akademik bakış açısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sınırlılık

- Bu araştırma;
- YÖKTEZ veri tabanında yer alan yüksek lisans ve doktora tezleri ile,
- Konuyla ilgili ulaşılan ilk yıl 2005 ve araştırmanın yapıldığı yıl olan 2022 yılları arasında yazılan tezler ile,
- YÖKTEZ arama motoruna yazılan "BİLSEM, BİLSEM'ler, Bilim ve Sanat Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezleri" başlığıyla yapılan arama ile,
- Türkçe yazılan tezler ile araştırmanın amaç ve kapsamına ilişkin tezler ile sınırlandırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde 2005-2022 yılları arasında BİLSEM'ler konusunda yazılan yüksek lisans ve doktora tezleri tarih sıralaması gözetilerek süreç içerisinde bu konuda değişen parametreler yorumlanarak verilmiştir.

Tablo 1. YÖKTEZ' de Yer Alan Bilim ve Sanat Merkezleri Konulu Tezler

Bilim ve Sanat Merkezleri	44
BİLSEM(LER)	44
Bilim ve Sanat Merkezi	19
Toplam	107

Tablo 1'de araştırmada incelenen toplam lisanüstü tez sayısı verilmiştir. Buna göre Bilim ve Sanat Merkezleri olarak arama yapıldığında tez başlığında bu ifade ile YÖKTEZ veri tabanında 44 tez, BİLSEM(LER) olarak arama yapıldığında yine 44 tez, Bilim ve Sanat Merkezi olarak arama yapıldığında 19 tez olmak üzere toplam 107 teze ulaşılmıştır. Bu tezler araştırmada incelenen ve analiz edilen toplam tez sayısını oluşturmaktadır.

Tablo 2. Bilim ve Sanat Merkezi ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Yüksek Lisans	85
Doktora	22
Toplam	107

Bilim ve Sanat Merkezleri ile ilgili çalışmaların lisansüstü tezlerde yüksek lisans ve doktora tezlerine göre sayıları incelendiğinde Tablo 2’de ulaşılan tez sayısı verilmiştir. Buna göre Yüksek Lisans tezlerinde 85 çalışma, Doktora tezlerinde ise 22 çalışmaya ulaşılmıştır. Lisansüstü tezlerde Bilim ve Sanat Merkezlerine yönelik çalışmaların yüksek lisans tezlerinde doktora oranla daha çok çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 3. Bilim ve Sanat Merkezi ile İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	f	Yüksek Lisans	Doktora
2005,2006,2007,2008	1	4	-
2009	3	2	1
2010	2	1	1
2011,2012,214	5	10	5
2013,2015	7	12	2
2016	2	2	-
2017	5	4	1
2018	9	8	1
2019	23	19	4
2020	10	7	3
2021	14	10	4
2022	6	6	-
TOPLAM	107	85	22

Tablo 3’te Bilim ve Sanat Merkezleri üzerine lisansüstü tezlerin hangi yıl itibarıyla başladığı ve yıllara göre çalışma sayılarındaki seyrin nasıl olduğu, yüksek lisans ve doktora tezlerinin birbirine oranlarının ne olduğu verilmiştir. Buna göre, BİLSEM’ler üzerine yapılan tez çalışmalarının 2005 yılında başladığı görülmüştür. Tablo 3’e göre bu çalışmanın yüksek lisans tezi olmasıyla birlikte 2005-2008 yılları arasında toplam 4 teze ulaşılmış olup bunların da yüksek lisans tezi olduğu görülmektedir. BİLSEM üzerine ilk yıllarda yapılan lisansüstü tezlerde daha çok yüksek lisans araştırmacılarının yöneldiği söylenebilir. 2005 yılında yüksek lisans tezi ile çalışmaya başlanan BİLSEMLER tabloya göre ilk doktora çalışmasının 2009 yılında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tüm yıllarda doktora tezleri yüksek lisans tezlerinden sayıca daima daha az olduğu dikkat çekmektedir. Tablo 3’te de verildiği üzere BİLSEM’ler üzerine tez çalışmalarının başladığı yıllara göre son yıllarda çalışmaların arttığı görülmektedir. En çok çalışma 23 tez ile 2019 yılında yapılmıştır. Toplam 23 teze en çok tezin yapıldığı 2019 yılında bu tezlerin 19’unun yüksek lisans, 4’ünün doktora tezi olduğu görülmektedir. Tabloya göre her yıl yüksek lisans tezlerin varlığı mevcutken doktora tezi çalışılmayan yılların olduğu görülmektedir. 2005, 2006, 2007, 2008, 2016 ve 2022 (Ekim ayına kadar) yıllarında doktora tezi bulunmamaktadır. Tüm yıllara göre yüksek lisans tezinin en çok çalışıldığı yıl 2019 yılı iken en az yüksek lisans tezinin 1’er çalışma ile 2005-2008 yıllarında yapıldığı görülmüştür. Doktora tezlerinde ise 4 çalışma ile en çok 2019 yılında çalışma yapılmış olup 2005, 2006, 2007, 2008 ve 2022 yıllarında doktora tezine rastalanmamıştır.

2022'de de tezlerin yazılmış olması BİLSEM üzerine tezlerin yazılmaya devam ettiğini ve edeceği öngörüsünü oluştursa da önceki yıllara göre tez sayısında düşüş yaşandığı görülmüştür. BİLSEM'lerin açıldığı 1995 yılı dikkate alındığında ilk doktora tezi 14 yıl sonra, ilk yüksek lisans tezi ise 10 yıl sonra yapıldığı görülmektedir. Buna göre konu ile ilgili akademik çalışmalara geç başlandığı söylenebilir.

Tablo 4. Bilim ve Sanat Merkezi ile İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	Tez Sayısı (f)
Gazi Üniversitesi	14
Fırat Üniversitesi	9
Hacettepe Üniversitesi	
Necmettin Erbakan Üniversitesi	5
Bahçeşehir Üniversitesi	
Marmara Üniversitesi	
Atatürk Üniversitesi	
Akdeniz Üniversitesi	4
Sakarya Üniversitesi	
Kırıkkale Üniversitesi	
Karadeniz Teknik Üniversitesi	3
Ankara Üniversitesi	
Sabahattin Zaim Üniversitesi	
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	
Pamukkale Üniversitesi	
Anadolu Üniversitesi	
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	
Yeditepe Üniversitesi	2
Uludağ Üniversitesi	
Süleyman Demirel Üniversitesi	
Trabzon Üniversitesi	
Okan Üniversitesi	
Dicle Üniversitesi	
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	
Biruni Üniversitesi	
Trakya Üniversitesi	
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	1
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	

Kastamonu Üniversitesi
 Selçuk Üniversitesi
 İstanbul Üniversitesi-
 Cerrahpaşa
 Niğde Ömer Halisdemir
 Üniversitesi
 Amasya Üniversitesi
 Muğla Sıtkı Koçman
 Üniversitesi
 Ankara Hacı Bayram Veli
 Üniversitesi
 Alanya Alaaddin Keykubat
 Üniversitesi
 Çanakkale Onsekiz Mart
 Üniversitesi
 Balıkesir Üniversitesi
 Burdur Mehmet Akif Ersoy
 Mersin Üniversitesi
 İstanbul Kültür Üniversitesi
 Abant İzzet Baysal
 Üniversitesi
 Mustafa Kemal Üniversitesi
 Afyon Kocatepe Üniversitesi
 Harran Üniversitesi
 Gaziantep Üniversitesi
 İstanbul Gelişim Üniversitesi
 İnönü Üniversitesi
 Ege Üniversitesi

Tablo 4'te Bilim ve Sanat Merkezi ile İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Üniversitelere göre nasıl bir dağılım gösterdiği verilmiştir. Bilim ve sanat merkezi ile ilgili yapılan çalışmalarda tezlerin yürütüldüğü üniversiteler incelendiğinde en fazla çalışmanın 14 tez ile Gazi Üniversitesinde yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların 10'u yüksek lisans tezi iken yalnızca 4'ü doktora tezidir.

Gazi Üniversitesini sırasıyla 9 tez ile Fırat Üniversitesi takip etmektedir. Hacettepe Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitelerinde 5'er tez, Marmara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi 4'er tez, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi 3'er tez ile takip etmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere 11 üniversitede 2' şer tez yapıldığı görülürken 28 farklı üniversitede de 1'er tez yapıldığı görülmektedir.

Tablo 5. Bilim ve Sanat Merkezleri ile İlgili Yapılan Tez Çalışmalarının Konularına Göre Dağılımı

Tema	Alt Tema	
Eğitim	Eğitimler	• Uzaktan Eğitim
	Etkinlikler	• STEM
		• Ders ve Kurslar
Durum	Öğrenciler	• Tutumları, Algıları, Öğrenme

Saptama		Becerileri
		<ul style="list-style-type: none"> Etkililik Akran İletişimi, Psikolojik Sağlık, Empati, Mükemmeliyetçilik, Yetenek, Sosyal Çalışmalar (Geri Dönüşüm) Akademik Başarı, Değerler eğitimi Karşılaştırma İki Kere Farklı Eğitim Zorluklar
	Öğretmenler Veli & Aile Müdür % Yönetici	<ul style="list-style-type: none"> Tutumları, Algıları Karşılaşılan Güçlükler İş doyumunu Aile Eğitimleri, Etkileşimleri
BİLSEM	Nitelik	<ul style="list-style-type: none"> Etkililiği, İşlevselliği İçeriği, Amaç, İşleyiş Seçim Süreci Model Bazlı Değerlendirilmesi Atölye & Laboratuvar, Ders Materyali
Program	Uygulamalar	<ul style="list-style-type: none"> Proje Tabanlı STEM Mesleki Gelişim Programı Destek Eğitimi

Tablo 5'te çalışmada ulaşılan tezlerin içerik olarak üzerinde durduğu konular tema ve alt temalar olarak verilmiştir. Buna göre BİLSEM'ler üzerine yazılan tezler içerik olarak ve araştırmacıların üzerinde durdukları konular eğitim, Durum Saptama, BİLSEM ve Program temaları oluşturularak alt temalar ve konular ile verilmiştir.

Eğitim Teması, BİLSEM'lerde verilen eğitim ve etkinlikler üzerine yazılan tezler bu başlıkta verilmiştir. Bu temada BİLSEM'lerdeki tüm eğitimler ve etkinlikleri içeren tezler yer almaktadır. Tabloda da görüldüğü üzere eğitim ve etkinlikler alt temasına ek olarak daha çok Uzaktan Eğitim, STEM, Ders ve Kursları içeren tezler yapılmıştır. Tez çalışmalarında uzaktan eğitim, STEM gibi eğitimlerin varlığı BİLSEM'lerde çağ ve güncel gelişmeler doğrultusunda eğitimlerin de şekillendiği düşünülmektedir. Yine kurumdaki dersler ve kurslar araştırmacıların tezlerine konu olduğu görülmektedir.

Durum Saptama Teması, kurumda mevcut olan durumların tespiti ve araştırılması üzerine yapılmış tezler bu temada verilmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere BİLSEM'lere devam etmekte olan öğrenciler, BİLSEM öğretmenleri, veliler ve kurum müdür veya yöneticileri üzerine yapılan çalışmalar bu temada yer almaktadır. Öğrenciler üzerine yapılan tezler genellikle öğrencilerin tutumları, algıları, öğrenme becerileri, etkililik akran iletişimi, psikolojik sağlık, empati, mükemmeliyetçilik, yetenek, sosyal çalışmalar (geri dönüşüm, akademik başarı, değerler eğitimi, karşılaştırma, iki kere farklı eğitim ve karşılaştıkları zorlukları içeren durumlar tespit edilerek ortaya çıkarmaya çalışıldığı görülmüştür. Yine durum saptama temasında tezlerin öğretmenler, veli/ aile, müdür veya yöneticiler üzerinde çalışıldığı görülmüştür. Bu çalışmalarda veli, öğretmen ve yöneticilerin tutumları, algıları, karşılaştıkları güçlükler, öğretmenlerin iş doyumunu, aileler için gerçekleştirilen eğitimler ve yine veliler ile kurum, öğretmen, yöneticiler ve öğrenciler arasındaki etkileşimler konu olarak tezlerin içeriğini oluşturmaktadır. BİLSEM Teması, bu tema doğrudan kurum üzerine yapılan tezlerden oluşturulmuştur. Tezler kurumun içeriğini, işleyişini, kapsamını ve kısmen

niteliğini ortaya koymaya yönelik çalışmalardan oluşmaktadır. Bu anlamda kurumun etkililiği, işlevselliği, içeriği, amacı, işleyişi, öğrenci seçim süreci, belirli modeller bazında değerlendirilmesi, atölye ve laboratuvarları ve kullanılan ders materyallerini konu edinen tezler bu temayı oluşturmaktadır. Program Teması, daha çok kurum içerisinde araştırmacılar tarafından belirlenen bazı uygulamaların araştırılması örneğin proje tabanlı eğitim stem, mesleki gelişim programları ve destek eğitimi gibi uygulama ve programların da BİLSEM'lere yönelik araştırılan incelenen diğer konular olduğu görülmüştür.

Tablo 5'te tez çalışmalarında BİLSEM'lere farklı açıdan eğilim gösterildiği pek çok açıdan ele alınmaya çalışıldığı görülmektedir. BİLSEM'lerin gelişimi veya tarihi süreç içerisinde ilerleyişine yönelik çalışmaların olmaması dikkat çekmektedir.

Tablo 6. Tezlere Konu Olan Bilim ve Sanat Merkezi Ders ve Eğitimleri

Müzik	9
Fen Bilimleri	8
Görsel Sanatlar	5
Matematik	4
Sosyal Bilgiler	3
Türkçe	2
İngilizce	1
Biyoloji	1
Keman Eğitimi	1

Bir önceki tabloda BİLSEM'lere yönelik çalışma konularında kurum içerisindeki dersler ve kursların yer aldığı verilmiştir. Doğrudan bir ders veya kurs içeriğine yönelik çalışmaların olması Tablo 6'yı oluşturmuştur. Buna göre tezlerde en çok konu olan dersin Müzik ve bunu takip eden Fen Bilimleri dersinin olduğu görülmektedir. En az ise 1'er tez çalışması ile İngilizce, Biyoloji ve Keman Eğitiminin olduğu görülmektedir. Tablo 6'da görüldüğü üzere BİLSEM'lerde müzik, fen bilimleri, görsel sanatlar, matematik, sosyal bilgiler, Türkçe, İngilizce, biyoloji, keman eğitimi dersleri doğrudan tezlerde incelenen hatta tez başlığında geçen dersler olmuştur.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

BİLSEM'ler üzerine yapılan lisansüstü tez çalışmalarının incelendiği bu araştırmada, araştırmanın amacı kapsamında 107 teze ulaşılmıştır. Buna göre belirli bir yıl aralığı olmaksızın Yüksek Öğretim Kurulu (YÖKTEZ) Merkezi'nde "BİLSEM, BİLSEM'ler, Bilim ve Sanat Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezleri" kavramları ile arama yapıldığında başlıkta bu ifadelerden bir veya bir kaçının birlikte geçtiği toplam tez sayısının 107 tane olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan 107 tezin, bu kavramlardan hangisi ile arama sonunda çıktığı böylelikle başlıkta daha çok "BİLSEM, BİLSEM'ler, Bilim ve Sanat Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezleri" ifadelerinden hangilerinin kullanıldığı, hangi yıllarda ve hangi üniversitelerde yapıldığı, yüksek lisans mı yoksa doktora tezi mi olduğu, içerik bakımından bu tezlerde BİLSEM'lerin hangi açılardan ele alındığı ortaya konmuştur. İçerikleri incelenen tezlerde bu merkezlerde belirli dersler üzerine araştırmacıların doğrudan yöneldiği de açığa çıkmıştır. Bu sayede akademik çalışmalardan tezlerin BİLSEM'lere eğilimin ne yönde olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda BİLSEM üzerine 107 lisansüstü tez incelenmiştir. Tezlerin 85'i yüksek lisans tezi iken 22'si doktora tezidir. BİLSEM'ler üzerine yüksek lisans tezlerinin

doktora tez çalışmalarından daha fazla olduğu tespit edilmiştir. BİLSEM'ler üzerine tez çalışmalarının 2005 yılı itibariyle başladığı ve günümüze kadar 107 tez çalışması olduğu görülmüştür. Bilim Sanat Merkezlerinin (BİLSEM) açıldığı tarih olan 1995 yılı dikkate alındığında günümüze kadar bu kurumlar üzerine yapılan tez sayısının bu anlamda çok fazla olmadığı söylenebilir. Hatta ilk tez çalışmasının ancak 2005 yılında olması ise üstün yetenekli bireylerin eğitiminde oldukça önemli bir misyonu yüklenen bu kurumlar için oldukça geç bir tarih olduğu düşünülmektedir. BİLSEM üzerine yazılan tez sayısının seyrine bakıldığında ancak 2019 yılında bir artış olduğu görülmektedir. Ancak bu da yine BİLSEM'ler üzerine daha pek çok açıdan çalışmanın yapılmadığını ve bu tarihten sonra tezlere görülen düşüşün BİLSEM üzerine akademik araştırmaların yeterince yapılamadığını göstermektedir. Kurt'a (2022) göre ilgili literatür inceleme sonucunda Türkiye'de bilim ve sanat merkezleri görsel sanatlar üzerine yeteri kadar araştırmanın olmadığı tespit edilmiştir. Alanyazının incelenmesi sonucu bu alanda yapılan araştırmaların daha çok üstün zekalı ve özel/üstün yetenekli öğrenciler üzerine olan genel çalışmalar olduğu görülmüştür. Çalışmaların daha çok BİLSEM'lerden ziyade bu kurumun öğrencileri, öğretmenleri üzerine ve durum saptama, görüş alma, yeterlilikleri ölçme ve tutumları açığa çıkarma yönünde çalışmalar olduğu söylenebilir.

Konularına göre yüksek lisans ve doktora çalışmalarında en çok ele alınan konu eğitim konusu ve durum saptamaya yönelik olduğu görülürken en az ele alınan konu BİLSEM'lerdeki süreçler, öğrenci seçimi, sınavlar ve program temaları olduğu görülmüştür. Tezlerde eğitim anlamında ele alınan konular bu kurumların ne tür eğitimler verdiği, ne tür etkinlikler içerdiği üzerinde durulurken, durum saptama olarak belirtilen tezler daha çok öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin tutumları, düşünceleri, akademik yeterlilikleri ve başarıları gibi tez araştırmalarıdır. Tezlerin öğrenciler ve öğretmenler üzerine (görüşleri ve algıları) yoğunlaştığı görülmüştür. Bilim ve sanat merkezi üzerine yapılan tezler incelendiğinde, hazırlanan araştırmalardan daha çok durum saptamaya yani üstün yetenekli öğrenciler üzerine yapılan genel çalışmalar şeklinde olduğu görülmüştür.

BİLSEM'lere öğrencilerin seçimi ve yerleştirilmesi konusunda yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu söylenebilir. Tanılama (öğrenci seçimi), grup taraması, bireysel incelemeye yönelik çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Bu tür çalışmaların da yürütülmesi kurum içerisindeki eğitimlerin araştırılması BİLSEM'lere karşı bir bakış açısı oluşturması açısından oldukça önemlidir. Ancak bu kurumlara girişlerin ve seçimin nasıl olduğunun araştırılıp verilmesi de oldukça öneme sahip bir konu olduğu düşünülmektedir. Bilim Sanat Merkezi Eğitim Programları (*Uyum Programı, Destek Eğitimi Programı, Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı (BYF), Özel Yetenekleri Geliştirme Programı (ÖYG), Proje Üretimi ve Yönetimi Eğitim Programı*) üzerine yapılan tez sayılarında da yetersiz olduğu görülmüştür. Bir diğer çalışılmadığı dikkat çeken konu ise araştırmacıların bu kurumların gelişimine yönelik uygulama, program geliştirmeye, eğitim içeriği oluşturma veya materyal tasarlama gibi doğrudan önerilerin olduğu araştırmaların olmayışıdır. Bu da BİLSEM'lere özellikle araştırmacıların akademik bir bakış açısı ile yaklaşabileceği konular arasında yer alması gerektiği düşünülen bir diğer husustur.

Son yıllardaki (2020 itibariyle) çalışmalarda uzaktan eğitim üzerine çalışmaların varlığı görülmüştür. Bu durum ülkemizde korona döneminin birçok alanda etkilenen merkezler gibi BİLSEM'lerin de etkilendiği ve uzaktan eğitimi bünyelerine aldığını açığa çıkarmaktadır. Akademik açıdan tezlere bu durumun konu olması ve araştırılması ise BİLSEM'ler üzerine

yapılan çalışmaların güncel ve dönemin şartları doğrultusunda bir eğilim ile yapıldığı düşüncesini açığa çıkarmıştır. Buna göre genel olarak BİLSEM üzerine yapılan tezler ve araştırmalar eğitim ve akademik açıdan üzerinde durulan konular, programlar, uygulamalar çerçevesinde ele alınarak incelendiği görülmüştür. Bu BİLSEM'lerin dinamik bir yapıya sahip olduğu, çağ ile uyumlu olduğu değişikliklere ayak uydurduğu ve bünyesinde bu yenilikleri barındırdığını gösterdiği gibi akademik çalışmaların da dönemin getirileri doğrultusunda yapıldığı yorumunu getirmektedir. Araştırmacıların BİLSEM'leri değişimler açısından incelemesi bu kurumlar üzerine yapılacak araştırmalarda sürekliliğin olacağını düşündürmektedir. 2022'de çalışmaların varlığı BİLSEM üzerine tezlerin yazılmaya devam ettiğini ve edeceği öngörüsünü oluştursa da önceki yıllara göre tez sayısında düşüş olduğu ve üstün yeteneklilere yönelik çalışmaların günümüzde daha da çok arttığı düşünüldüğünde doğrudan üstünler ile ilişkili olan bu kurumlar üzerine çalışmalarında artması beklenir. Ancak bu beklentiye kıyasla tezlerin incelendiği bu araştırmada BİLSEM'ler üzerine yazılan tez sayılarında bir artış olmadığı söylenebilir. Araştırma sonuçlarından bir diğeri ise bilim ve sanat merkezi ile ilgili olarak hazırlanan ilk tez çalışmasının 2005 yılında yüksek lisans tezi, 2009 yılında ilk doktora tezi olduğu ortaya çıkmıştır. BİLSEM'lerin açıldığı 1995 yılını temel aldığımızda ilk doktora tezi 14 yıl sonra, ilk yüksek lisans tezi ise 10 yıl sonra yapıldığını görmekteyiz. Buda konu ile ilgili akademik çalışmalara geç başlandığı söylenebilir. Doktora tezlerinin uzun sürüyor olması, Bilim ve Sanat Merkezi alanında doktora düzeyinde çalışma yapabilecek uzman kişilerin az olması bu alandaki kısırlığın sebepleri arasında olabilir. Ayrıca üstün zekâlıların okulu olan bilim ve sanat merkezleri ile ilgili çalışmaların ülkemizde henüz temel düzeyde olduğu düşünülürse doktora çalışmalarının az sayıda olmasının sebeplerinden biri olarak düşünülebilir. Araştırmada çalışmaların yıllar içerisindeki seyri incelendiğinde yıllara göre yüksek lisans tezi olarak en çok çalışma 19 tez ile 2019 yılında, en az yüksek lisans tezi 1' er çalışma ile başlangıç yılı olan 2005-2008 yıllarında yapılmıştır. Bu durumda çalışmaya başlandığı yıla göre son yıllarda yüksek lisans tezlerinde artış görülmüştür. Yıllara göre doktora tezi 4 çalışma ile yine 2019'da yapılırken 2005-2008 ve 2022 yıllarında hiç rastlanmamıştır. Doktora tezinde bir artış yıllar içerisinde yaşanmamıştır. Ayrıca özellikle günümüzde doktora tezlerinde BİLSEM'lere yönelik çalışmanın yapılmadığı dikkat çekici bir noktadır. Genel olarak en çok çalışma 23 tez ile 2019 yılında yapılmıştır. Bilim ve sanat merkezi ile ilgili yapılan çalışmalarda tezlerin yürütüldüğü üniversiteleri incelediğimizde yüksek lisans tez çalışmalarının en fazla Gazi Üniversitesi olduğunu görmekteyiz. Ayrıca 4 adet çalışma ile en fazla doktora tezi yine Gazi Üniversitesinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Gazi ve Fırat üniversitesi Özel Eğitim bölümü tarafından daha çok tez çalışmasının yapıldığı görülmüştür. Bu durum bu alanda yapılacak araştırmaların çoğalmasında için üniversiteler bünyesinde özel eğitim bölümlerinin yaygınlaşması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Kurt, 2022) BİLSEM'ler üzerine yapılan tezlerin diğer üniversitelerde ciddi bir artış yaşanmadığı ve sayıca çok az üniversitenin bu alanda lisansüstü tez yürütüldüğü görülmüştür.

Türkiye'de Bilim ve Sanat Merkezi ile ilgili yüksek lisans ve doktora tez sayısının az olduğu görülmüştür. Buna ilave olarak, doktora düzeyinde ayrıntılı çalışmaların yüksek lisans tezlerine göre daha az olması bu konuda bilimsel araştırmaların başta doktora tezleri olmak üzere yüksek lisans tezlerinin artırılması gerekliliğini açığa çıkarmıştır. Bu nedenle konuyla ilgili tezlerde yüksek lisans ve doktora düzeyindeki tez çalışmalarının artırılması alanı zenginleştirileceği düşünülmektedir. Doktora ve diğer akademik araştırmaların, daha uzun sürecek uygulamaların sağlanması ile daha detaylı ve zengin veri elde edilmesi

araştırmaların daha nitelikli hale gelmesi açısından önemli görülmektedir. Konu ile ilgili tez sayısı çalışılmaya başlandığı ilk yıllara göre son yıllarda artarken 2022 yılında azaldığını, ayrıca uygulamaya dayalı, BİLSEM'lerin gelişimine katkıda bulunacak çalışmalar yeterli görülmemektedir. BİLSEM'ler üzerine yapılan tez çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığı, üniversiteler bünyesinde özel eğitim bölümlerinin artırılmasıyla buna paralel olarak akademik çalışmaların da artacağı öngörüldüğü sonucuna varılmıştır.

Üstün yetenekliler üzerine yapılan tez çalışmalarına bakıldığında ABD'de sadece son bir yıl içerisinde yapılan doktora tezleri, Türkiye'nin tüm tarihi boyunca bu konuda yapılan doktora tez çalışmaları ancak % 1'ini son on yıl içerisinde yazılan tezlerin ise binde birini oluşturur durumdadır (Çitil, 2018, 162). Bu anlamda üstün yetenekliler konusunda olan çalışmalar gibi bu öğrencilerin okulu olan BİLSEM'ler üzerine yapılan akademik çalışmaların da sayısının istenen düzeyde olmadığı ve yetersiz olduğu da söylenebilir. Ülkemizde bu alanda daha çok tez çalışmalarının olması gerektiği, bu kurumların daha birçok açıdan ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Karadağ'a (2009) göre üniversitelerin en temel işlevleri bilimsel araştırma faaliyetleri olduğunu ifade etmektedir. Bu durumda üniversitelerin bilimsel araştırma faaliyetlerinde üstün yetenekli öğrencilerin okulu olan BİLSEM'lere yönelik araştırmaların bu temel işlevler arasında yer alması bu kurumların önemine dikkat çekmek, gelişimlerine destek olan paydaşlar arasında olmak ve BİLSEM'lerin tüm süreçlerini akademik bakış açısı ile bilimsel araştırma faaliyetlerine katarak yer verilmelidir. Kurt, (2022) yaptığı benzer bir araştırmada bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar üzerine yapılan çalışmaları incelediğinde üniversitelerde en azından yüksek lisans boyutunda çalışmalar yapıldığı düşünüldüğünde, bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yapılan tez çalışmalarının istenilen seviyede olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

BİLSEM'ler üzerine yapılmış çalışmaların konularına bakıldığında eğitim, tanımlar ve özellikleri ve durum saptama alanlarının zayıf olduğu ve bu konular hakkında daha çok çalışılması bu alanı daha da zenginleştireceği düşünülmektedir. BİLSEM'lerde yürütülen sınav, kayıt ve seçme süreçleri ve program içeriklerine yönelik tezler yapılarak bu kurumları resmi süreç işleyişleri araştırılabilir. BİLSEM'lere katkı sağlayacak nitelikte uygulamaya dönük kurumun gelişimine katkı sağlayan yeniliklerin olduğu çalışmalar yürütülebilir. Yönetici/müdürlere, program geliştirilmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Türkiye ve toplumumuzun geleceği için büyük öneme sahip olan üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda önemli yere sahip olan BİLSEM'ler özellikle doktora düzeyinde araştırmalara yoğunlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Bilimsel araştırmaların da yürütüldüğü yükseköğretim kurumları üniversiteler ile BİLSEM'ler arasında hayata geçirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Üstün yeteneklilerin okulu olan BİLSEM'lerin tanınması, kurumun öğrenilmesi ve gelişimlerinde akademik bir yaklaşımın olması açısından bilimsel araştırmalar olan lisansüstü tezlerde yer alması önem arz etmektedir. Bu anlamda çalışmaların yapılması tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkutay, Ü. (1984). *Enderun Mektebi*. Gazi Üniversitesi Basımevi.
- Çamdeviren, Ş. (2014). *Bilim ve Sanat Merkezine (Bilsem) devam eden üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler (Sakarya ili örneği)*. [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, 5. Baskı. Trabzon

- Çitil, M. (2018). Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitimi politikalarının değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi, Üstün-Özel Yeteneklilerin Eğitimi Özel Sayısı*, 143-172
- Drisko, J. W., & Maschi, T. (2015). *Content analysis*. New York: Oxford University Press
- Enç, M. (1979). *Üstün beyin gücü*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:83.
- Karabulut, R. (2010). Türkiye’de üstün yetenekliler eğitiminin tarihi süreci. *Eğiten Kitap*
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi* (17. baskı). Nobel Yayıncılık
- Kaya, N. G. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ve BİLSEM’ler. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1). 2013, 115-122.
- Kurt, C. (2022). Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış akademik çalışmaların incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- MEB, (2019). Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi, *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Oruç, Ş., Ateş, H. & Çağır, S. (2019). Türk eğitim sisteminde geçmişten günümüze üstün yetenekliler için yapılan uygulamalar. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2 (2), 253-273.
- Özgüler, N. (2009). 7-12 yaş arası üstün yetenekli çocukların eğitimi ve bir yöntem önerisi (İstanbul ili örneği) [Yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi
- Ruyter, K., & Scholl, N. (1998). Positioning qualitative market research: Reflections from theory and practice. *Qualitative market research: An International Journal*,1(1). 7-14.
- Yıldırım, A., ve Şimşek. H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. & Çaylak, B. (2014). Bilim sanat merkezinin öğrencilerin fen ve teknoloji dersindeki başarılarına sağladığı katkılara ilişkin velilerin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 368-382